

Arhiivi infosüsteemist virtuaalse uurimissaalini — arengutest Rahvusarhiivi veebirakendustes

Tõnis Tärna, Ajalooarhiivi kasutuosakonna juhataja

Viimased kümme aastat on olnud eesti arhiivinduses üldiselt murranguliseks ajaks, mille vältel on arhiivi roll kasutaja jaoks varasemaga võrreldes tundmatuseni muutunud. Pikka aega poolsuletud asutusena toiminud arhiivid võimaldavad täna oma materjalide kasutamist kõikidele huvilistele juba märgatavas osas Internetis. Seniseid arenguteid ning tulevikusuundumusi arhiiviinfo loomise ja esitamise, arhivaalide kasutamise korraldamise ning juurdepääsu võimaldamise vallas saab vaadelda kolmejärgulisena:

1. **Leitavus.** Alates 2004. aasta lõpust on uurijatel võimalik Internetis kasutada arhiivi infosüsteemi AIS, millesse on tänaseks jõutud sisestada rohkem kui 2/3 kõigist Rahvusarhiivi säilikutest. AIS on alustaladeni muutnud arhiivis säilitatava info otsimise võimalusi.
2. **Kättesaadavus.** 2005. aastal esitles Ajalooarhiiv digiteeritud genealoogiliste allikate kogu “Saaga”, milles on tänaseks enimkasutatavate perekonnalooallikate kasutuskooptatena veebipõhiselt kättesaadavad rohkem kui 2 miljonit digitaalpilti. “Saaga” edasiarendusena jõuab lähemal ajal avalikkuse ette Rahvusarhiivi-ülene digiteeritud allikate portaal, mis hõlmab ka teistele sihtgruppidele suunatud arhiiviallikaid. Digiteeritud allikate kasutamisevõimalus Internetis on kvalitatiivselt uus juurdepääsutee arhiivimaterjalidele.
3. **Koostöö.** Hetkel on Rahvusarhiivis loomisel kahte eelmist funktsiooni koondav üldine kasutajakeskkond — virtuaalne uurimissaal — millesse olulise uuendusena lisandub kasutajatele võimalus huvikaaslastega suhelda ning nendega oma uurimistöö tulemusi jagada. Uurijate poolt loodud ning talletatud teave hõlbustab märgatavalt nii tulevikukasutajate kui ka arhiivitöötajate tööd.

Niisiis on arhiivi jaoks ühiskonnas toimuvate arengutega kaasakäimine ühelt poolt nii väljakutse kui teisalt ka vältimatu paratamatus. Ettekande pealkirjas visandatud suundumus markeeribki ilmekalt tänast trendi arhiivide kasutamises — uurimissaali ja klienditeeninduse ümberpositsioneerimist arhiivist veebi.